

(CONFLICT OF INTERESTS)

คู่มือการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

คู่มือการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

พิมพ์ครั้งที่สาม

เมษายน 2560

จำนวน 100 เล่ม

ที่ปรึกษาการ

-

จัดทำโดย

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.)

สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง

คำนำ

เนื่องจากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในระบบราชการยุคปัจจุบันส่วนหนึ่งเกิดจากผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม ในการดำรงตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐหรือที่เราเรียกกันว่า “ผลประโยชน์ทับซ้อน” จึงถือได้ว่าปัญหาการมีผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นการทุจริตคอร์รัปชันประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดต่อกฎหมาย หรือจริยธรรม ด้วยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐ จนทำให้เกิดการละทิ้งคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และความเป็นธรรมจนส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม และทำให้ประโยชน์หลักขององค์กร หน่วยงาน สถาบันและสังคมต้องสูญเสียไป ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางการเงินและทรัพยากรต่างๆ คุณภาพการให้บริการ ความเป็นธรรม ในสังคมรวมถึงคุณค่าอื่นๆด้วย

ดังนั้น เพื่อช่วยป้องกันมิให้เกิดปัญหาการมีผลประโยชน์ทับซ้อนขึ้น ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต ในฐานะหน่วยงานซึ่งปฏิบัติงานด้านเสริมสร้างจริยธรรมในองค์กรและเป็นหน่วยงานหลักที่ได้รับมอบหมาย ในการประสานงานจัดทำประมวลจริยธรรมของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง รวมทั้งมีบทบาทสำคัญ ในการติดตาม ควบคุม และดูแลให้ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมที่ได้กำหนดไว้ในประมวลจริยธรรม จึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนฉบับนี้ขึ้น โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทับซ้อนทั้งในส่วนของความหมาย รูปแบบ แนวทางการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน กลไกการบังคับใช้ และบทลงโทษ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานได้รับทราบและนำมายึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งหลีกเลี่ยงมิให้เกิดการฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมที่กำหนดไว้ เสริมสร้างจริยธรรมในหน่วยงาน สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง และเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะนำพาหน่วยงานไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติต่อไป

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต
สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความหมายและรูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน	1
บทที่ 2 แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน	6
บทที่ 3 แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืนบทบัญญัติ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๐๐	21
บทที่ 4 กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน และบทลงโทษ	27
บทที่ 5 หน่วยงานที่รับร้องเรียนและขั้นตอนการดำเนินการกรณีเมื่อพบเห็นพฤติกรรมที่เป็น ผลประโยชน์ทับซ้อน	37

บรรณานุกรม

บทที่ 1.

ความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน

1. ความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน

“Conflict of Interest” เป็นภาษาต่างประเทศซึ่งมีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในรอบหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในองค์กรต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งได้สร้างความเสียหายให้กับประชาชนโดยส่วนรวม ทำให้บรรดานักวิชาการและผู้คนในสังคมไทยต่างได้ให้คำจำกัดความ หรือความหมายของคำว่า “Conflict of Interest” ไว้แตกต่างกันออกไป ดังนี้

สารานุกรมวิกิพีเดีย (<http://th.wikipedia.org>) อธิบายความหมายไว้ว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือ ภาวะที่บุคคลซึ่งอยู่ในสถานะที่ต้องได้รับความเชื่อถือ เช่น นักการเมือง ผู้ให้นโยบาย หรือผู้อำนวยการบริหารของบริษัท มีผลประโยชน์หรือความต้องการทั้งในทางอาชีพในบางครั้งรวมถึงเรื่องส่วนตัว ที่ขัดแย้งกัน ความต้องการที่ขัดแย้งกันนี้ทำให้เกิดความลำบากในการทำหน้าที่อย่างยุติธรรม แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เหมาะสม ผลประโยชน์ทับซ้อนอาจจะทำให้เกิดภาพที่ทำให้ความน่าเชื่อถือของบุคคลนั้น ในการกระทำที่เป็นกลางลดลง

ดร. วิทยากร เชียงกุล ได้ให้ความหมายของคำว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง ผลประโยชน์ที่ทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่ต้องตัดสินใจทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ว่าจะ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขององค์กรภาคธุรกิจ เอกชน และเจ้าหน้าที่ภาคประชาสังคม (Civil Society)

ผาสุก พงศ์ไพจิตร ได้อธิบายความหมายของ ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง การทับซ้อนของผลประโยชน์ของบุคคลที่มี 2 สถานะ หรือมากกว่าในเวลาเดียวกัน คือ ตำแหน่งสาธารณะและตำแหน่งในบริษัทเอกชน ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจมีความโน้มเอียงใช้อำนาจและตำแหน่งสาธารณะหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือแสวงหาประโยชน์ให้แก่กลุ่มพวกพ้องของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างง่ายดาย เช่น กรณีของนายกรัฐมนตรีนครินทร์ หรือรัฐมนตรีมีหุ้นหรือครอบครัวใกล้ชิดเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งได้รับสัมปทานหรืออยู่ในฐานะจะได้รับสัมปทานธุรกิจจากรัฐ ขณะเดียวกันก็อยู่ในตำแหน่งสาธารณะที่เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติการให้สัมปทานธุรกิจดังกล่าวด้วย ตัวอย่างที่พบคือ การได้ชนะประมูลโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่จากภาครัฐเพราะผู้ชนะประมูลมีพรรคพวกเป็นนักการเมือง หรือบริษัทที่ชนะประมูลมีนักการเมืองร่วมหุ้นอยู่เป็นหุ้นลม การชนะประมูลดังกล่าวด้วยอิทธิพลทางการเมืองจะส่งผลให้บริษัทผู้ชนะประมูลสามารถทำกำไรเกินควรได้ การคอร์รัปชันในโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐได้กลายเป็นแหล่งหารายได้จากคอร์รัปชัน ที่สำคัญของนักการเมืองและข้าราชการที่เกี่ยวข้อง

Dr. Michael McDonald นักวิชาการด้านจริยธรรม แห่งมหาวิทยาลัย British Columbia และผู้อำนวยการ Centre for Applied Ethics ได้ให้คำนิยามของคำว่า Conflict of Interest หมายถึง สถานการณ์ที่บุคคล เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ ลูกจ้าง หรือ นักวิชาชีพ มีผลประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนบุคคลมากพอจนเห็นได้ว่ากระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา (ภาวะวิสัยหรือเป็นกลาง) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

องค์ประกอบประการแรก คือ ผลประโยชน์ส่วนตัว (Private interest) หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal interest) ซึ่งผลประโยชน์นี้อาจเป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ รวมถึงผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆที่ทำให้ผู้ได้รับพึงพอใจ ส่วนนี้โดยตัวมันเองแล้วไม่เสียหายอะไรเพราะใครๆ ก็แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนกันทั้งนั้น เช่น การหางานใหม่ที่มีรายได้ที่ดีกว่าเก่า แต่ปัญหาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผลประโยชน์นี้ไปแย้งกับผลประโยชน์ส่วนรวม

องค์ประกอบที่สอง คือ การปฏิบัติหน้าที่โดยใช้สถานะและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของรัฐโดยขาดหลักจริยธรรมพื้นฐานในวิชาชีพตน ทั้งนี้เพราะอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เกิดจากการมีตำแหน่งหรือการเป็นเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

องค์ประกอบสุดท้าย คือ เมื่อผลประโยชน์ที่ขัดแย้งนั้นไปแทรกแซงการตัดสินใจ หรือการใช้วิจารณญาณในทางใดทางหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

จึงเห็นได้ว่าจากนิยามศัพท์ของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือ ผลประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐไปขัดแย้งกับผลประโยชน์ส่วนรวมแล้วต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ตัดสินใจได้ยากในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเป็นธรรมและปราศจากอคติ

2. รูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน แบ่งออกเป็น 7 รูปแบบ ได้แก่

1. การรับผลประโยชน์ต่างๆ (Accepting benefits) คือการรับสินบน หรือรับของขวัญหรือผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสมและมีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น หน่วยงานราชการรับเงินบริจาคสร้างสำนักงานจากนักธุรกิจหรือบริษัทธุรกิจที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงาน การใช้งบประมาณ ของรัฐเพื่อจัดซื้อจัดจ้างแล้ว เจ้าหน้าที่ได้รับของแถมหรือผลประโยชน์อื่นตอบแทน

2. การทำธุรกิจกับตัวเอง (Self-dealing) หรือเป็นคู่สัญญา (Contracts) หมายถึง สถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด เช่น การใช้ตำแหน่งหน้าที่ที่ทำให้หน่วยงานทำสัญญาซื้อสินค้าจากบริษัทของตนเองหรือจ้างบริษัทของตนเองเป็นที่ปรึกษา หรือซื้อที่ดิน ของตนเองในการจัดสร้างสำนักงาน

3. การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ (Post-employment) หมายถึง การที่บุคลากรออกจากหน่วยงานของรัฐ และไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกับ ที่ตนเองเคยมีอำนาจควบคุม กำกับ ดูแล

4. การทำงานพิเศษ (Outside employment or moonlighting) เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์กรสาธารณะที่ตนสังกัด หรือการรับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการโดยอาศัยตำแหน่งในราชการสร้างความน่าเชื่อถือว่าโครงการของผู้ว่าจ้างจะไม่มีปัญหาติดขัด ในการพิจารณาจากหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่

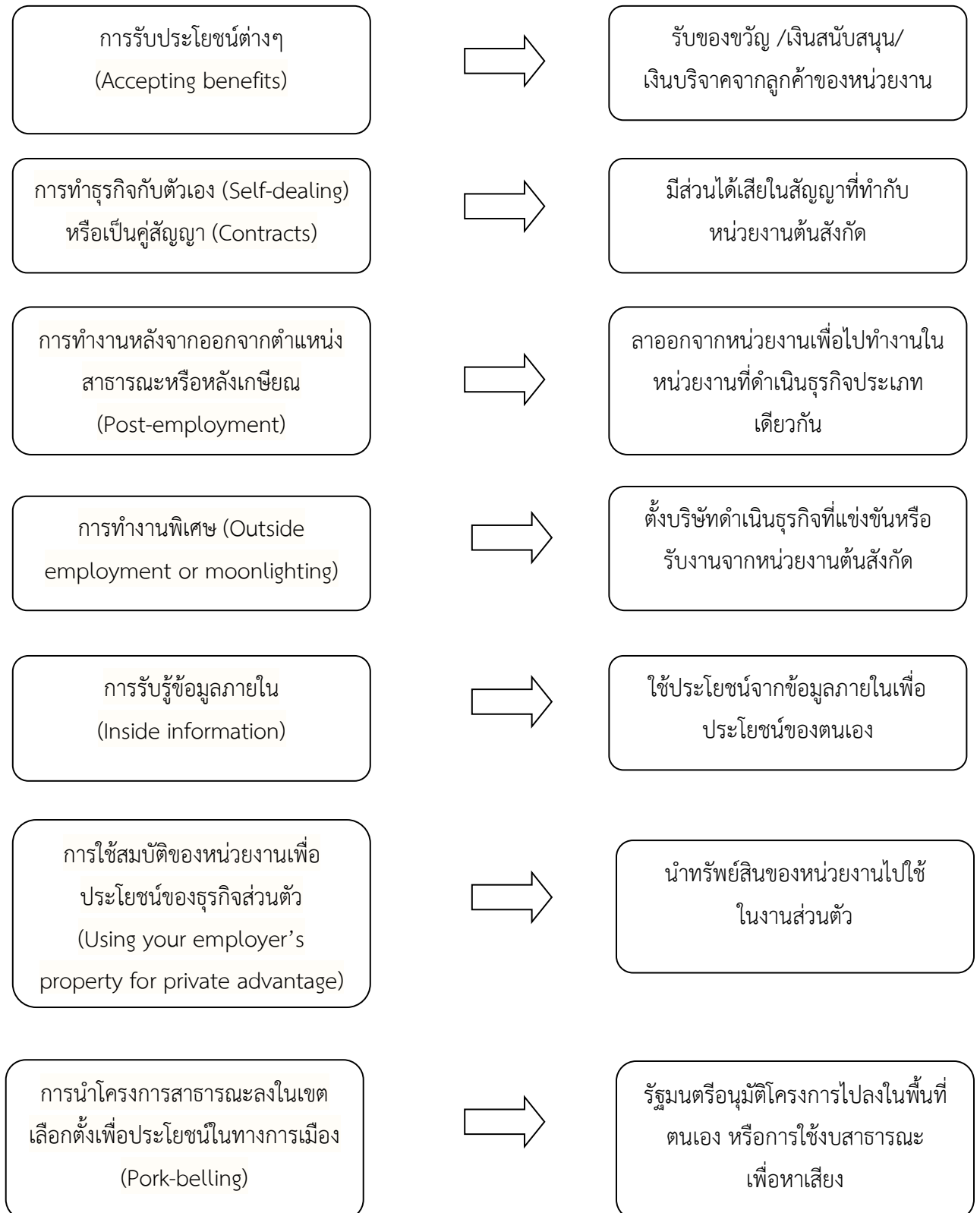
5. การรับรู้ข้อมูลภายใน (Inside information) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะใช้ประโยชน์จากการรู้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น ทราบว่าจะมีการตัดถนนไปตรงไหนก็รีบไปซื้อที่ดิน โดยใส่ชื่อภรรยา หรือทราบว่าจะมีการซื้อที่ดินเพื่อทำโครงการของรัฐก็รีบไปซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรและขายให้กับรัฐ ในราคาที่สูงขึ้น

6. การใช้ทรัพย์สินของหน่วยงานเพื่อประโยชน์ของธุรกิจส่วนตัว (Using your employer's property for private advantage) เช่น การนำเครื่องใช้สำนักงานต่างๆกลับไปใช้ที่บ้าน การนำรถยนต์ในราชการไปใช้เพื่องานส่วนตัว

7. การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง (Pork-belling) เช่น การที่รัฐมนตรีอนุมัติโครงการของกระทรวงไปลงในพื้นที่หรือบ้านเกิดของตนเอง หรือการใช้งบประมาณสาธารณะ เพื่อการหาเสียงเลือกตั้ง

จากรูปแบบประเภทต่างๆของปัญหาความขัดแย้งกันในประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวม จะเห็นว่าโอกาสความเป็นไปได้ที่จะเกิดปัญหามีสูงมากเพราะปัญหาดังกล่าวมีขอบเขตครอบคลุมพฤติกรรมที่เข้าข่ายความขัดแย้งอย่างกว้างขวาง ดังนั้นกลไกหรือเครื่องมือส่วนใหญ่ที่ใช้ในการจัดการกับปัญหา ความขัดแย้งของผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม คือ การมีหลักคุณธรรมและจริยธรรม ในการทำงานของบุคคลสาธารณะรวมถึงการมีกฎหมายที่สามารถครอบคลุมถึงการกระทำผิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนทุกรูปแบบ

แผนภาพรูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน

บทที่ 2

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลประโยชน์ทับซ้อน

1. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

(1) การกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์หรือคุณสมบัติต้องห้าม (Qualification and disqualification from office) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกันเบื้องต้นมิให้มีโอกาสเกิดปัญหาความขัดแย้งของผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมในกรณีของข้าราชการการเมือง คุณสมบัติต้องห้ามที่นานาประเทศ มักกำหนด ได้แก่ การห้าม ส.ส. หรือรัฐมนตรีต้องไม่ดำรงตำแหน่ง ข้าราชการประจำ และต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสัมปทานหรือสัญญาต่างๆกับรัฐ เป็นต้น

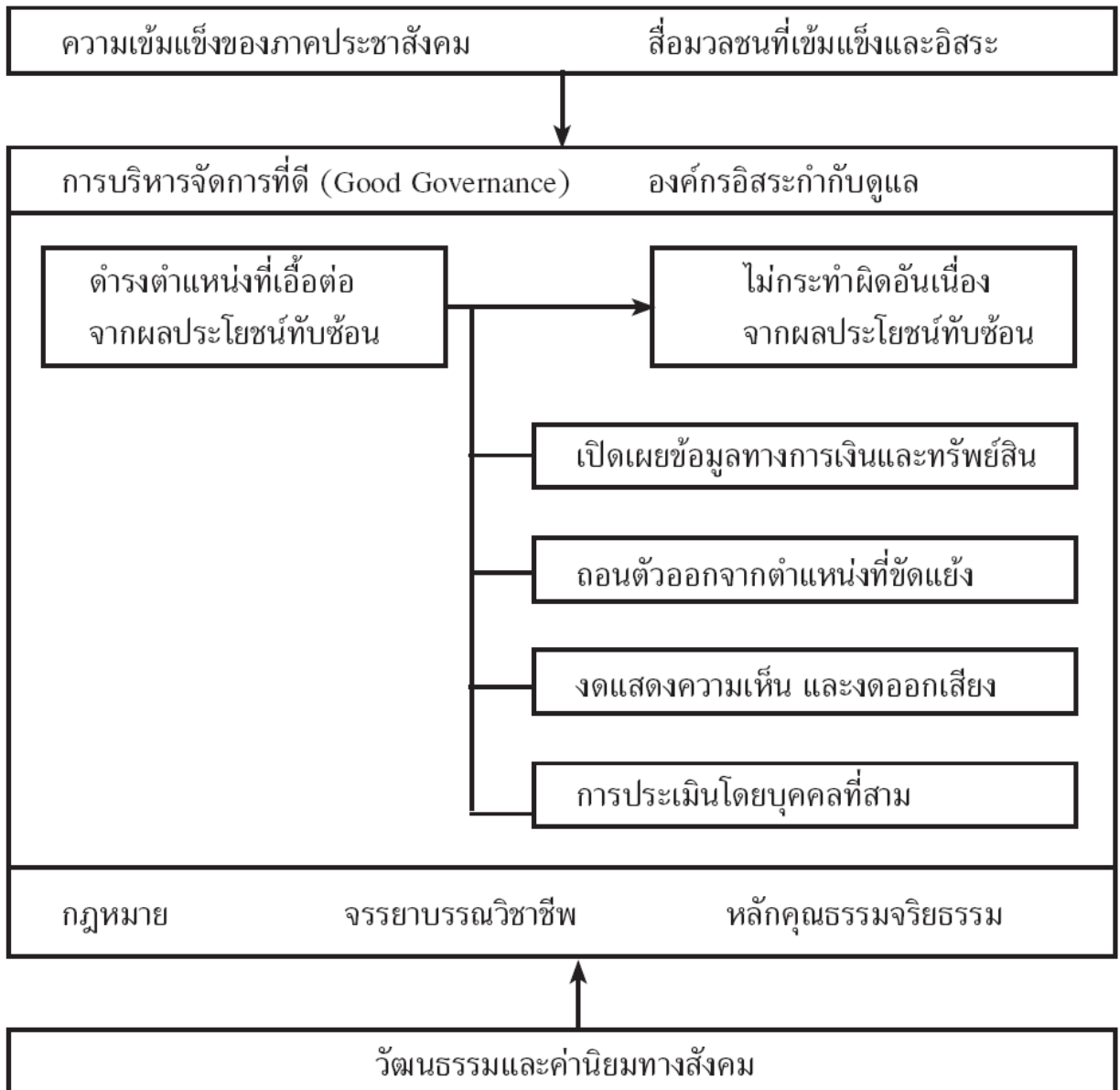
(2) การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจของครอบครัวให้สาธารณชนทราบ (Disclosure of personal interests) เช่น การแจ้งถึงจำนวนหุ้นส่วนหรือธุรกิจส่วนตัวว่ามีอะไรบ้าง แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ ประเภทแรกคือ การแจ้งทรัพย์สินหรือความต้องการส่วนบุคคลเมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น และประเภทที่สอง คือ การแจ้งทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ก่อนจะมาดำรงตำแหน่ง ถึงแม้วิธีการนี้จะไม่ใช่เครื่องมือที่แก้ปัญหาคความขัดแย้ง ของผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้โดยตรง แต่อย่างน้อยการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวก็ช่วยให้สาธารณชนสามารถวิเคราะห์หรือมองเห็นช่องทางที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาได้ง่ายขึ้น

(3) การกำหนดข้อพึงปฏิบัติทางจริยธรรม (Code of conduct) เป็นการสร้างกรอบเพื่อบอกถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรยึดถือเป็นหลักในการทำงาน ถ้าไม่ปฏิบัติตามไม่ถือว่าผิดทางกฎหมายแต่สามารถบ่อนทำลายความเชื่อมั่นที่สังคมจะมีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น และสามารถเป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมศรัทธาที่ประชาชนจะมีต่อระบบราชการ

(4) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำงานหลังพ้นตำแหน่งในหน้าที่ทางราชการ (Post-office employment restriction) เป็นข้อกำหนดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งในหน่วยงานของรัฐนำข้อมูลลับ (Confidential information) ภายในหน่วยงานที่เขาทราบไปใช้ประโยชน์หลังจากการออกจากตำแหน่งดังกล่าวแล้ว รวมถึงป้องกันการใช้สิทธิในการติดต่อหน่วยงานราชการในฐานะที่เคยดำรงตำแหน่งสำคัญ ในหน่วยงานราชการมาแล้ว

นอกจากแนวทางดังกล่าวข้างต้นแล้วจำเป็นต้องมีกลไกสำหรับการบังคับใช้ (Enforcement) กฎระเบียบ ที่กำหนดขึ้น เช่น การตั้งคณะกรรมการในลักษณะองค์กรกำกับดูแลเพื่อตรวจสอบให้ผู้อยู่ภายใต้กฎระเบียบดังกล่าวปฏิบัติตามข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ โดยคณะกรรมการดังกล่าวต้องมีความเป็นอิสระอย่างเพียงพอเพราะในกรณีที่มีการละเมิดกฎระเบียบที่เกิดขึ้นก็ต้องทำหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรการที่เกี่ยวข้องต่อไป

แผนภาพ: โมเดลในการขับเคลื่อนเพื่อป้องกัน/แก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

การสร้างการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) คือ ประการแรก การมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Accountability) ประการที่สอง มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน (Transparency) ซึ่งรวมถึงการที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้ ประการที่สาม การมีหลักการที่แน่นอนคงเส้นคงวาและเป็นธรรมเพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ (predictability) ซึ่งหมายความว่ากฎเกณฑ์ต่างๆ ต้องใช้บังคับกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันไม่ลำเอียง ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยๆ จนก่อให้เกิดความสับสน และประการสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายความว่าผู้บริหารระดับสูงจะต้องเคารพในความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กร กล่าวคือในการตัดสินใจด้านนโยบายนั้นจะต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นและให้สมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ควบคู่ไปกับการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีก็ คือ ประการแรก การปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย ชัดเจน ครอบคลุม และสามารถตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมได้ทัน ประการที่สอง การปฏิรูปองค์กรอิสระเพื่อการตรวจสอบและปราบปรามผลประโยชน์ทับซ้อนให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมีกระบวนการสรรหาและคัดเลือกคณะกรรมการที่เป็นอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงจากการเมือง และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ประการที่สาม กำหนดหลักเกณฑ์ด้านจริยธรรมคุณธรรม (Codes of ethics) รวมทั้งจรรยาบรรณทางวิชาชีพต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางอันชัดเจนในการชี้นำพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง กำหนดบทลงโทษผู้ประพฤติผิดจรรยาบรรณทางวิชาชีพอันก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มวิชาชีพให้สูงขึ้น ประการสุดท้าย ส่งเสริมภาคประชาสังคมให้เข้มแข็งเป็นองค์กรแบบเปิด สม่ครใจในการรับสมาชิก มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานและมีจิตสำนึกที่เสียสละในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม องค์กรภาคประชาสังคมเหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวเพื่อการมีส่วนร่วมและตรวจสอบการดำเนินงานของภาคสาธารณะให้ปลอดจากผลประโยชน์ทับซ้อนได้อย่างแท้จริง

2. มาตรการขับเคลื่อนเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

ประการแรก การกำหนดหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม (Codes of ethics) เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าอะไรคือสิ่งผิดและอะไรคือสิ่งถูกมิให้ประชาชนเกิดความสับสนเห็นผิดเป็นชอบหรือเห็นกงจักรเป็นดอกบัว โดยจะต้องนิยามและกำหนดมาตรฐานการกระทำต่างๆให้ชัดเจน ซึ่งวิธีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมคุณธรรมดังกล่าวนี้ สามารถกระทำได้โดยการส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาคมและส่งเสริมให้สมาคมวิชาชีพต่างๆมีการบัญญัติเกี่ยวกับจรรยาบรรณทางวิชาชีพ หรือกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในแต่ละวิชาชีพ เพื่อนิยามให้หลักเกณฑ์ทางจริยธรรมมีความชัดเจน สมาชิกของแต่ละกลุ่มวิชาชีพสามารถนำไปปฏิบัติได้ พร้อมกับมีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม

ความชัดเจนเกี่ยวกับรายละเอียดของหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม หรือบรรทัดฐานสำหรับกำกับความประพฤติของนักการเมือง ข้าราชการ และผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมต่างๆเหล่านี้ เป็นแนวทางชี้แนะว่าบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ทางด้านสาธารณะนั้นควรมีความประพฤติอย่างไรอะไรที่ถือเป็นพฤติกรรมที่ควรหลีกเลี่ยงเนื่องจากเป็นปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนเปิดโอกาสให้มีการอภิปราย ถกเถียงและสร้างเป็นข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่พึงปฏิบัติ

ประการที่สอง การถ่ายทอด ปลุกฝังหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมคุณธรรมสู่สมาชิกของสังคม โดยผ่านสื่อมวลชนหรือการบรรจุในหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้มีกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน การจัดอบรมให้แก่สมาชิกของสมาคมวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ การอภิปรายถกเถียงเพื่อก่อให้เกิดความกระฉ่างในประเด็นที่คลุมเครือน่าสงสัย มาตรการดังกล่าวนี้ถือเป็นการถ่ายทอดและปลุกฝังสมาชิกของสังคมโดยผ่านช่องทางต่างๆ อันจะทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน รู้สึกผิดชอบชั่วดี ตลอดจนสามารถยับยั้งตนเองและห้ามปรามผู้อื่นมิให้กระทำการอันเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนได้ สมาชิกไม่สามารถอ้างได้อีกต่อไปว่าตนทำผิดเพราะไม่ทราบ ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันก็คือการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่มีความผิดเกี่ยวกับวินัยอย่างชัดเจนนั้นจะช่วยลดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและไม่สามารถยอมรับได้ให้น้อยลง

ประการที่สาม เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม (Strengthening the arena of civil society) โดยการสนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม อันจะนำไปสู่การรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรแบบสมัครใจอย่างอิสระ สำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวม รวมทั้งส่งเสริมสื่อสารมวลชนที่เป็นอิสระในการดำเนินงานทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ต่างมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีจิตสำนึกที่เสียสละเพื่อส่วนรวม และมีการจัดตั้งเป็นองค์กรที่เข้มแข็งซึ่งภาคประชาสังคมที่มีอำนาจต่อรองสูง ดังกล่าวนี้อาจสามารถถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบการดำเนินงานของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะสามารถยับยั้งปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงให้น้อยลงได้

ประการที่สี่ การปรับปรุงกฎหมายรวมทั้งแก้ไขระเบียบข้อบังคับต่างๆของหน่วยงาน เพื่อให้บทบัญญัติทางกฎหมายให้มีนิยามและตีกรอบความผิดอันเกิดจากผลประโยชน์ทับซ้อนไว้อย่างชัดเจน มีความครอบคลุม การแก้ไขข้อกฎหมายและการบังคับใช้จะต้องมิให้เกิดความลักลั่น ปิดช่องโหว่ของกฎหมาย ปรับปรุงแนวทาง และกระบวนการวินิจฉัยคดีให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายให้มากที่สุดรวมทั้งบทลงโทษในกฎหมายต่างๆให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ประการที่ห้า การปฏิรูปองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลยุติธรรม โดยจะต้องปฏิรูปองค์กรเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมในการทำงาน มีงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอมีกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการที่เป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซงทางการเมืองมีความเป็นกลาง มีกฎกติกาการทำงานที่ชัดเจน มีเป้าหมายในการทำงานที่สามารถวัดและประเมินผลได้และมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

3. ตารางสรุปตัวอย่างโอกาสที่จะเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐกลุ่มต่างๆ

กลุ่มอาชีพ	กิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน
1. นักการเมือง	<ul style="list-style-type: none"> ■ การรับเงินหรือผลประโยชน์อื่นใด เพื่อแต่งตั้ง หรือเลื่อนตำแหน่งข้าราชการชั้นเป็นผู้บริหารระดับสูง ■ การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อให้บริษัทของตนหรือของพรรคพวกได้รับงาน/ การจ้างเหมาจากรัฐ ■ การใช้ข้อมูลของทางราชการเพื่อแสวงหาประโยชน์ ■ การแต่งตั้งคนสนิท/พวกพ้องของตนเป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรอัยการที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล (Regulators) สัญญาหรือสัมปทานของรัฐ ■ การใช้ตำแหน่งหน้าที่เลือกผลักดันโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ญาติ/พวกพ้อง
2. ข้าราชการ ประจำและ เจ้าหน้าที่ ของรัฐ	<p>ทั่วไป</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ การนำข้อมูลลับ/ข้อมูลภายในมาใช้หาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือพวกพ้อง ■ หัวหน้าหน่วยงานซึ่งครอบครัวประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างแต่งตั้งให้ญาติ/ คนสนิท/คนที่มีความสัมพันธ์อันญาติขึ้นเป็นผู้อำนวยการกองพัสดุ ■ การช่วยญาติมิตรหรือคนสนิทให้ได้งานในหน่วยงานที่ตนมีอำนาจ ■ การรับผลประโยชน์หรือการเรียกร้อยสิ่งตอบแทนจากการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ■ การรับงานนอกหรือการทำธุรกิจที่เบียดบังเวลาราชการ/งานโดยรวมของหน่วยงาน ■ การทำงานหลังเกษียณให้กับหน่วยงานที่มีผลประโยชน์ขัดกับหน่วยงานต้นสังกัดเดิม ■ การนำรถราชการไปใช้ในกิจธุระส่วนตัว และในหลายกรณีมีการเบิกค่าน้ำมัน ■ การนำบุคลากรของหน่วยงานไปใช้เพื่อการส่วนตัว <p>กลุ่มวิชาชีพที่เกี่ยวกับการตรวจสอบ ประเมินราคา และการจัดซื้อจัดจ้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ การหาผลประโยชน์จากความไม่รู้ในระเบียบและข้อมูลของทางราชการของประชาชนโดยเรียกเก็บเงิน และอ้างว่าจะสามารถช่วยให้สามารถเสียค่าธรรมเนียมในการโอนกรรมสิทธิ์ซื้อขายที่ดินในราคาที่ถูกลงกว่าได้ ผู้บริหารสถาบันการเงินหวังก้าวหน้าในอาชีพจึงได้ร่วมมือและให้ความช่วยเหลือแก่นักการเมืองในการกู้เงินในวงเงินสูงในรูปแบบการประเมินราคาหลักทรัพย์ ค่าประกันที่สูงเกินกว่าความเป็นจริง ■ ผู้บริหารสถาบันการเงินใช้อำนาจหน้าที่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเสนอขายที่ดินหรือบ้านพร้อมที่ดินในโครงการของตนให้แก่ลูกค้าของสถาบันการเงิน เพื่อแลกกับความสะดวกในการทำธุรกิจกับสถาบันการเงิน ■ เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษีอากรได้เปิดสำนักงานบัญชีเพื่อทำบัญชีและรับจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท จำกัด ซึ่งในเวลาปฏิบัติงานก็จะเลือกให้บริการเฉพาะรายที่ตนเองได้รับประโยชน์จากผู้เสียภาษีเท่านั้น ■ การกำหนดมาตรฐาน (Specification) ในสินค้าที่จะจัดซื้อจัดจ้างให้บริษัทของตนหรือของพวกพ้องได้เปรียบหรือชนะในการประมูล ■ การให้ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างแก่พรรคพวก/ญาติ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในการประมูลหรือการจ้างเหมารวมถึงการปกปิดข้อมูล เช่น การปิดประกาศหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารล่าช้า หรือเพ้นกำหนดการยื่นใบเสนอราคา เป็นต้น

กลุ่มอาชีพ	กิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน
	<p>กลุ่มวิชาชีพอิสระ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ การรับงานจากภายนอกจนกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ประจำ ▪ การใช้สิทธิในการเบิกจ่ายยาให้กับญาติแล้วนำยาไปใช้ที่คลินิกส่วนตัว ▪ การรับประโยชน์จากระบบการลือคั้บตรควิให้แก่เจ้าหน้าที่หรือญาติเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน โดยผู้มีหน้าที่ดูแลบ้ตรควิจะลือคั้บตรควิมากกว่าที่หน่วยงานกำหนดและไปเรียกรับประโยชน์จากบ้ตรควิที่ลือคั้บตรควิเกินเหล่านั้นจากผู้รับบริการที่ต้องการลือคั้บตรควิ <p>กลุ่มวิชาชีพที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ การเรียกรับผลประโยชน์จากการอนุญาตให้ค้บของกลาง เป็นต้น <p>กลุ่มวิชาชีพวิชาการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ คณะกรรมการตรวจรับผลงานทำหน้าที่เสมือนเป็นนายหน้าให้แก่บริษัทที่ปรึกษา โดยรับรายงานผลการศึกษามาพิจารณาก่อนและแก้ไขในประเด็นที่คาดว่าอาจถูกคณะกรรมการคนอื่นท้วงติง รวมถึงการเข้าไปแทรกแซงการพิจารณาของกรรมการคนอื่น
<p>3. ข้าราชการท้องถิ่น</p>	<p>3.1 การเข้ามาดำเนินธุรกิจและเป็นผู้สัญญาต่อบงค้บปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ สมาชิกสภา/ผู้บริหารท้องถิ่นมาดำเนินธุรกิจกับบงค้บปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตนเป็นสมาชิก ▪ ญาติ/ภรรยา (อาจไม่ได้จดทะเบียน) ของผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้สัญญาหรือรับเหมางานกับบงค้บปกครองส่วนท้องถิ่น ▪ สมาชิกสภา/ผู้บริหารท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากบริษัท ห้างร้าน ในการยื่นซองประกวดราคา ▪ สมาชิกสภา/ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นบุคคลร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยในฐานะตัวแทนบริษัทห้างร้าน ในกรณีงานจ้างเหมามีปัญหา ▪ ผู้บริหารสภา/ผู้บริหารท้องถิ่นหาประโยชน์ส่วนตัวจากการเก็งกำไรจากราคาที่ดิน ทั้งในรูปแบบของการใช้ข้อมูลภายในไปซื้อ ที่ดินไว้ก่อน หรืออาจเป็นในรูปแบบที่กำหนดที่ตั้งโครงการในพื้นที่ที่ตนเองมีที่ดินอยู่เพื่อขายที่ดินของตนเองในราคาที่สูง ▪ บงค้บปกครองส่วนท้องถิ่น ทำสัญญาเช่ารถไปสัมมนาและดูงานกับบริษัทซึ่งเป็นของสมาชิกของบงค้บปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง ▪ นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีขายสินค้าหรือบริการของบริษัทตนเองให้กับเทศบาล <p>3.2 การใช้งบประมาณหลวงเพื่อประโยชน์ส่วนตนและเพื่อหาเสียง</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ การจัดสรรงบประมาณหรือโครงการเข้าไปในพื้นที่ของตนเอง ▪ การใช้งบประมาณราชการทำโครงการพร้อมเขียนป้ายและชื่อของผู้ของงบประมาณ ประกาศให้ชาวบ้านทราบเพื่อเป็นการหาเสียง ▪ การที่สมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการอนุมัติและตรวจสอบการใช้งบประมาณของฝ่ายบริหาร กลับไปมีส่วนในการใช้งบประมาณส่งผลต่อการทำหน้าที่ในการตรวจสอบและใช้วิจารณ์ญานในการตัดสินใจอนุมัติเอนเอียงจากความถูกต้องและประโยชน์สาธารณะ เนื่องจากต้องการงบบที่เหลือจากการแปรรูปไปดำเนินการในเขตพื้นที่ของตน

กลุ่มอาชีพ	กิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน
4. ประชาชน	การเสนอให้ค่าน้ำร้อนน้ำชาให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อแลกกับการลัดคิวรับบริการ

4. ตัวอย่างพฤติกรรมผลประโยชน์ทับซ้อนที่พบเห็นบ่อย

1. การนำทรัพย์สินของหน่วยงานมาใช้ประโยชน์ส่วนตัว เช่น ใช้โทรศัพท์ของหน่วยงานติดต่อธุระส่วนตัว นำรถราชการไปใช้ในธุระส่วนตัว เป็นต้น
2. การใช้อำนาจหน้าที่ช่วยญาติหรือบุคคลอื่นให้เข้าทำงาน
3. การใช้ข้อมูลของหน่วยงานเพื่อแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองหรือพวกพ้อง เจ้าหน้าที่ของรัฐทราบมาตรฐาน (spec) วัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการประมูลแล้วให้ข้อมูลกับบริษัทเอกชนเพื่อให้ได้เปรียบในการประมูล
4. การรับงานนอกแล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของตน เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยตำแหน่งหน้าที่ทางราชการรับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการให้บริษัทเอกชน เจ้าหน้าที่รัฐนำเวลาราชการไปทำงานส่วนตัว
5. การนำบุคคลากรของหน่วยงานมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว
6. การรับสินบนหรือรับของขวัญในรูปของเงินหรือผลประโยชน์อื่นใด ส่งผลให้มีการตัดสินใจที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้ให้สินบนหรือบุคคลอื่น
7. การเข้าทำงานหลังออกจากงานเดิมโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ หรืออิทธิพลจากที่เคยดำรงตำแหน่งมาปฏิบัติงาน หรือเอาประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง เช่น เคยทำงานเป็นผู้บริหารหน่วยงานกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคม แล้วไปทำงานในบริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์
8. การลัดคิวให้กับผู้ใช้บริการที่คุ้นเคย
9. การส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว
10. การให้ของขวัญหรือของกำนัลเพื่อหวังความก้าวหน้า หรือหวังผลประโยชน์ที่มีขอบ
11. การซื้อขายตำแหน่ง การจ่ายผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและประโยชน์รูปแบบอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งการเลื่อนระดับ ตำแหน่ง หรือความดีความชอบพิเศษ
12. การเพิกเฉยต่อการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม
13. การเรียกร้องผลตอบแทนจากการใช้อิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่ เพื่อส่งผลที่เป็นคุณแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยไม่เป็นธรรม
14. การที่มีหน้าที่ดูแลหรือจัดการกิจการหรือโครงการใด แล้วเข้ามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือผู้อื่น
15. การใช้ตำแหน่งหน้าที่หาประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัว หรือพวกพ้อง เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ทำให้บริษัทของตนหรือครอบครัวได้งานรับเหมาของรัฐ เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างทำสัญญาซื้ออุปกรณ์สำนักงานจากบริษัทของครอบครัวตนเอง

5. แนวทางการปฏิบัติเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

การให้ – การรับของขวัญและผลประโยชน์*

เนื่องจากความเชื่อถือว่าว่างใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐว่าจะต้องตัดสินใจและกระทำหน้าที่ โดยยึดผลประโยชน์สาธารณะเป็นหลักปราศจากผลประโยชน์ส่วนบุคคล หากข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐคนใดรับของขวัญและผลประโยชน์ที่ทำให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกระทำหน้าที่ถือว่าเป็นการประพฤติมิชอบ จึงเป็นการขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมได้ด้วยเช่นกัน

❖ อะไรคือของขวัญและประโยชน์อื่นใดที่ใช้ในความหมายนี้

- ของขวัญและประโยชน์อื่นใด หมายถึง สิ่งใดๆ หรือบริการใดๆ (เงิน ทรัพย์สิน สิ่งของ บริการหรืออื่นๆ ที่มีมูลค่า) ที่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้และหรือได้รับที่นอกเหนือจากเงินเดือน รายได้ และผลประโยชน์จากการจ้างงานในราชการปกติ
- ของขวัญและประโยชน์อื่นใดสามารถตีค่าตีราคาเป็นเงิน หรืออาจไม่สามารถตีค่าตีราคาได้
- ของขวัญที่สามารถคิดราคาได้ (Tangible gifts) หมายถึง สินค้าบริโภค ความบันเทิง การต้อนรับ ให้ที่พัก การเดินทาง อุปกรณ์เครื่องใช้ เช่น ตัวอย่างสินค้า บัตรของขวัญ เครื่องใช้ส่วนตัว บัตรกำนัล บัตรลดราคาสินค้าหรือบริการ และเงิน เป็นต้น
- ของขวัญและประโยชน์อื่นใดที่คิดเป็นราคาไม่ได้ (Intangible gifts and benefits) หมายถึง สิ่งใดๆหรือบริการใดๆที่ไม่สามารถคิดเป็นราคาที่จะซื้อขายได้ อาทิเช่น การให้บริการส่วนตัวการปฏิบัติด้วยความชอบส่วนตน การเข้าถึงประโยชน์ หรือการสัญญาว่าจะให้หรือการสัญญาว่าจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนอื่นๆ

❖ แนวทางการดำเนินการตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน : กรณีการให้หรือรับของขวัญ

ในประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้หรือรับของขวัญของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้หรือรับของขวัญและผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ ซึ่งสามารถสรุปแนวทางสำคัญได้ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่รับหรือถาพนำถึงการรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดนอกเหนือจากทรัพย์สินอันควรได้ตามกฎหมาย เว้นแต่การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาดังต่อไปนี้
 - 1.1 การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดจากญาติซึ่งให้โดยเสน่หาตามจำนวนที่เหมาะสมตามฐานะแห่งตน
 - 1.2 การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ญาติที่มีมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาสไม่เกิน 3,000 บาท
 - 1.3 การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดที่เป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป
2. หลักเกณฑ์การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดตามข้อ 1. ให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วไม่ถึง 2 ปีด้วย

3. ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ของขวัญแก่ผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลในครอบครัวของผู้บังคับบัญชา นอกเหนือจากกรณีปกติประเพณีนิยมที่มีการให้ของขวัญแก่กันโดยการให้ของขวัญตามปกติประเพณีนิยมนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะให้ของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดที่มีมูลค่าเกิน 3,000 บาท มิได้

4. ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลในครอบครัวของตนรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เว้นแต่เป็นการรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดที่ให้ตามปกติประเพณีนิยมและของขวัญนั้นมีราคาหรือมูลค่าไม่เกิน 3,000 บาท

5. ควรใช้บัตรอวยพร การลงนามในสมุดอวยพร หรือใช้บัตรแสดงความยินดีแทนการให้ของขวัญ เพื่อเป็นการป้องกันการฝ่าฝืนกฎระเบียบ อีกทั้งเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างทัศนคติในการประหยัดให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

รายละเอียดต่อจากนี้เป็นข้อเสนอแนะในการพิจารณาเกี่ยวกับการให้รับของขวัญและหรือผลประโยชน์อื่นใดในทางปฏิบัติ

❖ เราจะจัดการอย่างไร

การจะรับของขวัญและหรือผลประโยชน์ใดๆมี ๓ คำถาม ที่ใช้ในการตัดสินใจว่าจะรับหรือไม่รับของขวัญและหรือผลประโยชน์ คือ

- 1) เราควรรับหรือไม่
- 2) เราควรรายงานการรับหรือไม่
- 3) เราสามารถเก็บไว้เป็นของตนเองได้หรือไม่

1. เราควรรับหรือไม่

ตามหลักการทางจริยธรรมแม้ว่าเราจะไม่ควรรับ แต่มีหลายโอกาสที่เราไม่สามารถปฏิเสธได้หรือเป็นการรับในโอกาสที่เหมาะสมตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมหรือให้กันตามมารยาทที่ปฏิบัติกันมาในสังคม อย่างไรก็ตามมีหลายโอกาสที่ไม่เป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะรับ

1) ถ้าเป็นการให้เงินท่านจะต้องปฏิเสธไม่ว่าจะเป็นโอกาสใดๆ การรับเงินสดหรือสิ่งใดๆ ที่สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงิน เช่น ล็อตเตอรี่ หุ่น พันธบัตร เป็นการฝ่าฝืนประมวลจริยธรรมและอาจเข้าข่ายการรับสินบน

- การถูกเสนอสิ่งใดๆนอกเหนือจากเงินนั้น สิ่งที่เราควรนำมาเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ คือ
 - ทำไมเขาจึงเสนอให้ เช่น ให้แทนคำขอบคุณ การเสนอให้มีผลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติตนหรือไม่
 - ความประทับใจของท่านต่อของขวัญและหรือผลประโยชน์ที่จะส่งผลต่อการทำงานในอนาคต
- ถ้าท่านทำงานอยู่ในกลุ่มเสี่ยง อ่อนไหวหรืออยู่ในข่ายที่ต้องได้รับความไว้วางใจเป็นพิเศษ เช่น งานตรวจสอบภายในและงานตรวจคุณภาพต่างๆ การจัดซื้อจัดจ้าง การออกใบอนุญาตหรือการอนุมัติ/อนุญาตต่างๆ ท่านจะต้องปฏิบัติตามนโยบายและหลักจริยธรรมเรื่องนี้มากกว่าบุคคลกลุ่มอื่น

2) การรับก่อให้เกิดการขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมหรือไม่ หากการรับก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์สาธารณะแล้วผลประโยชน์ส่วนตนที่ได้รับกลายเป็นมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือก่อให้เกิดข้อสงสัยต่อสาธารณชนว่าเป็นการประพฤติโดยมิชอบ

การขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการประพฤติมิชอบและการทุจริตคอร์รัปชัน ในแต่ละส่วนราชการควรกำหนดนโยบายการรับของขวัญและผลประโยชน์ของตนเอง โดยส่วนราชการ ที่อยู่ในกลุ่มปฏิบัติหน้าที่ที่เสี่ยงต่อการประพฤติมิชอบควรกำหนดนโยบายด้านนี้ อย่างเคร่งครัดมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ

หลักการการปฏิบัติงานในภาครัฐอยู่บนพื้นฐานที่ว่า “การกระทำและการตัดสินใจใดๆจะต้องกระทำด้วยความเป็นกลางปราศจากการมีส่วนได้ส่วนเสียในการให้บริการ และปกป้องผลประโยชน์ของสังคมไทยโดยรวม”

ดังนั้น องค์กรหรือบุคคลใดๆไม่ควรใช้ของขวัญหรือผลประโยชน์มาแสวงหาผลประโยชน์ให้กับองค์กรของตนหรือตนเองเหนือองค์กรหรือบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีพันธะผูกพันที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมโดยกระทำและแสดงออกโดยยึดมาตรฐานความโปร่งใส ความพร้อมรับผิดชอบ และแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเที่ยงธรรมตลอดเวลาที่มีอาชีพรับข้าราชการ ไม่ว่าจะของขวัญและหรือผลประโยชน์นั้นจะมีค่าเพียงเล็กน้อยก็ไม่ควรรับ เพราะก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันหรือพันธะกับผู้ให้ และอาจก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อประชาชน

2. เราต้องรายงานหรือไม่

การรายงานการรับของขวัญและหรือผลประโยชน์ตัดสินจากหลักการต่อไปนี้

1) ธรรมชาติของผู้ให้ : พิจารณาตามกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ รวมทั้งนโยบายของหน่วยงาน เช่น การห้ามรับของขวัญหรือประโยชน์จากคู่สัญญา/องค์กรหรือบุคคลที่กำลังจะมาทำการค้า การสัญญาว่าจะให้-รับกับองค์กรหรือบุคคลที่จะขอทำใบอนุญาตหรือรับการตรวจสอบด้านต่างๆ

2) บทบาทหน้าที่ของท่านในองค์กร : ถ้าข้าราชการนั้นๆทำงานในขอบข่ายที่อ่อนไหวและต้องการความเชื่อถือไว้วางใจเป็นพิเศษ และหรือกลุ่มที่เกี่ยวกับการได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ทั้งจากระดับองค์กร และระดับบุคคล อาทิเช่น งานตรวจสอบ งานจัดซื้อจัดจ้าง การให้ใบอนุญาต/ยึดใบอนุญาต ฯลฯ ควรให้แน่ใจที่สุดว่าตัวท่านและองค์กรมีความเที่ยงธรรมและไม่ถูกตั้งข้อสงสัย แม้ว่าหน่วยงานของท่านมิได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการห้ามรับของขวัญหรือประโยชน์ใดๆและมีได้กำหนดให้รายงานการรับของขวัญและหรือผลประโยชน์ ท่านควรดำรงความถูกต้องด้วยการรายงานหรือปฏิเสธที่จะรับของขวัญและหรือประโยชน์นั้นๆ

หลักการการกำหนดว่าของขวัญและหรือประโยชน์อื่นใดควรต้องรายงานหรือไม่ควรจะต้องให้องค์กรเก็บรักษาไว้หรือไม่ หรือควรตกเป็นของข้าราชการ ให้เทียบกับค่าตามราคาตลาดโดยต้องมีค่าน้อยกว่า 3,000 บาท ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543

3. เราจะเก็บรักษาไว้เองได้หรือไม่

1) ปกติสามารถเก็บรักษาไว้เอง หากมีค่าไม่เกิน 3,000 บาท

2) หากมีราคาทางการตลาดเกิน 3,000 บาท ส่วนราชการต้องพิจารณาตัดสินว่าจะต้องให้เป็นทรัพย์สินของส่วนราชการหรือไม่

❖ การฝ่าฝืนกฎหมายมีโทษอย่างไร

การฝ่าฝืนนโยบายว่าด้วยการรับของขวัญหรือประโยชน์นั้นและพร้อมฝ่าฝืนการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมอาจถูกลงโทษตักเตือน ตัดเงินเดือน จนกระทั่งถึงไล่ออกขึ้นกับความร้ายแรงของการฝ่าฝืนนอกจากนั้น หากการรับของขวัญหรือประโยชน์นั้นๆเข้าข่ายการรับสินบน ฉ้อฉลทุจริตและสามารถพิสูจน์ได้ว่าข้าราชการและหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐนั้นๆรับของขวัญหรือประโยชน์ซึ่งมีผลต่อความเป็นธรรมก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ให้โดยมิชอบ หากถูกตัดสินว่าผิดจริง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนอาจมีส่วนร่วมในการรับโทษทางอาญาด้วย

❖ การรับของขวัญและผลประโยชน์ : กุญแจแห่งความเสี่ยง

การรับของขวัญและผลประโยชน์ใดๆเป็นสาเหตุให้สาธารณชนรับรู้ว่ามี การปฏิบัติอย่างมีอคติ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการก่อให้เกิดการทำลายความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อภาครัฐและต่อข้าราชการ กุญแจแห่งความเสี่ยง 2 ประการที่สำคัญ คือ

1. ความพยายามที่จะหลบเลี่ยงกฎเกณฑ์ โดยตีค่าราคาของของขวัญและหรือผลประโยชน์น้อยกว่าความเป็นจริง การตีค่าราคาต่ำกว่าความเป็นจริงนั้นบุคคลอาจจงใจตนเองหรือจงใจผู้อื่นให้คิดว่าของขวัญและหรือผลประโยชน์นั้นมีค่าต่ำกว่าที่เป็นจริงเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงาน การกระทำดังกล่าวนี้เป็นการคดโกงและหลอกลวงซึ่งเข้าข่ายฝ่าฝืนประมวลจริยธรรม

2. การเพิกเฉยมองข้ามความผิดและละเลยต่อผลที่เกิดขึ้น

- การรับของขวัญและหรือผลประโยชน์ใดๆอาจทำให้ติดเป็นนิสัยอย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดความคาดหวังเสมอว่าจะได้รับของขวัญและหรือผลประโยชน์ใดๆในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทำให้เกิดความรู้สึกชอบหรืออยากปฏิบัติต่อผู้รับบริการ หรือผู้รับงาน-รับจ้าง-รับเหมา ฯลฯ ที่เป็นผู้ให้ของขวัญและหรือผลประโยชน์โดยอิทธิพลของความชอบหรือประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับทำให้มีการปฏิบัติตอบแทนเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนดในสถานการณ์เช่นนี้ ผู้รับจ้าง ผู้รับเหมา และหรือผู้รับจัดซื้อจัดจ้างรู้ผิดพลาดและเข้าใจว่าการรับจ้างต่างๆไม่ต้องทำในระดับมาตรฐานหรือลดคุณค่าการบริการ นอกจากนั้นหากเกิดการปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กร ข้าราชการและหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีพฤติกรรมเคยชินกับ “การรับรางวัล” จากการปฏิบัติหน้าที่และละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยความรับผิดชอบซึ่งจัดได้ว่าเป็นการรับสินบน

- การแสวงหาเหตุผลเพื่อปิดเบี่ยงความจริงมีแนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่เราจะรับของขวัญและหรือผลประโยชน์ โดยเฉพาะสิ่งที่ถูกใจเรา บุคคลอาจสงสัยว่าการรับของขวัญและหรือผลประโยชน์ใดๆถือได้ว่าเป็นความผิด แต่ผู้รับมักจะหาเหตุผลเข้าข้างตนเองดังนี้

“ฉันรู้ว่าไม่ควรรับของดังกล่าว แต่ด้วยมารยาทจึงไม่กล้าจะปฏิเสธน้ำใจหรือหากไม่รับจะเป็นการทำลายสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ให้กับองค์กรหรือกับตนเอง”

“คนอื่นเขาก็ทำเช่นนี้ ทำไมฉันจะทำบ้างไม่ได้”

“ดูซิ ฉันอุทิศเวลานอกเวลาราชการทำงาน ดังนั้นมันเป็นการยุติธรรมที่เราจะได้รางวัลผลประโยชน์พิเศษบ้าง”

“เพราะฉันเป็นคนพิเศษจริงๆ ดังนั้นผู้บังคับบัญชาจึงชมฉันและเป็นเรื่องธรรมดาที่ฉันมักเป็นคนแรกเสมอที่ได้รับโอกาสให้ไปฝึกอบรม/สัมมนา”

“มันเป็นแค่ตัวอย่างฟรีให้ทดลองใช้และฉันก็ไม่คิดว่าหน่วยงานของฉันจะส่งสินค้าชนิดนี้ แม้ว่าฉันจะให้คำแนะนำก็ตาม”

“ฉันไม่เห็นมีกฎระเบียบใดๆเกี่ยวกับการให้ของขวัญ ดังนั้นฉันก็ไม่ได้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ใดๆ”

ท่านต้องระลึกอยู่เสมอว่าเหตุผลที่ท่านใช้กล่าวอ้างเช่นนี้ ไม่สามารถปกป้องท่านจากการถูกดำเนิน การทางวินัยหากการกระทำของท่านเป็นการกระทำที่มีขอบ

❖ สถานการณ์ตัวอย่าง

หน่วยงานภาครัฐหนึ่งส่งนักทรัพยากรบุคคลที่ทำหน้าที่จัดซื้อจัดจ้าง (HR procurement) ให้เข้าร่วมสัมมนา ด้านทรัพยากรบุคคล เจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้รับรางวัลมูลค่า 7,000 บาท จากการเป็นผู้เข้าร่วมสัมมนา ที่มีบุคลิกเป็น Personnel planner ซึ่งบริจาคโดยโรงงานผลิตสินค้าที่เป็นคู่ค้ากับหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ได้เก็บของรางวัลนั้นไว้โดยไม่ได้รับรายงานหน่วยงานเนื่องจากคิดว่าเป็นรางวัลที่ตนชนะจากการเข้าร่วมกิจกรรมการสัมมนา

ผู้บังคับบัญชาตระหนักถึงความหมายที่อาจแอบแฝงมาจากการให้ และตัดสินใจว่าจะต้องมีการรายงานของรางวัลนั้นและลงทะเบียนเป็นของหน่วยงาน โดยให้เหตุผลว่าการปรากฏตัวของเขาในการเข้าร่วมสัมมนาเป็นเพราะ

ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ดังนั้นเป็นความชอบธรรมของหน่วยงานที่จะตัดสินใจว่าจะจัดการอย่างไรกับรางวัล ขึ้นนี้เนื่องจากราคาของรางวัลและบทบาทในหน้าที่มีความเสี่ยงในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน ในที่สุดเจ้าหน้าที่จึงถูกขอร้องให้สละรางวัลแก่หน่วยงานเพื่อใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม

➤ โมเดลสำหรับการตัดสินใจ

ประเด็นการตัดสินใจ

เจตนาารมณ์ : อะไรเป็นเจตนาของการให้ของขวัญและหรือผลประโยชน์

กฎ ระเบียบ : มีกฎ ระเบียบหรือนโยบายอะไรที่เกี่ยวกับการให้ของขวัญและหรือผลประโยชน์

ความเปิดเผย : มีการเปิดเผยต่อสาธารณชนเพียงใด

คุณค่า : ของขวัญและหรือผลประโยชน์มีค่าราคาเท่าใด

หลักจริยธรรม : มีหลักจริยธรรมที่เกี่ยวกับการรับของขวัญหรือไม่ และมีอะไรบ้าง

อัตลักษณ์ : ผู้ให้ม้อัตลักษณ์เพื่ออะไร

เวลาและโอกาส : เวลาและโอกาสในการให้ คืออะไร

❖ บทสรุป

ความเชื่อถือว่าไว้วางใจและจริยธรรมเป็นรากฐานของการบริหารภาครัฐที่ดี เมื่อท่านเป็นข้าราชการและหรือเจ้าหน้าที่ ภาครัฐไม่ว่าจะสังกัดหน่วยงานใดท่านถูกคาดหวังให้ปฏิบัติหน้าที่และตัดสินใจโดยปราศจากอคติ ท่านถูกคาดหวังไม่ให้แสวงหารางวัลหรือผลประโยชน์ในรูปแบบใดๆนอกเหนือจากเงินเดือนและผลประโยชน์ที่รัฐจัดให้ แม้ว่านโยบายของหน่วยงานหลายแห่งจะอนุญาตให้รับของขวัญได้ ซึ่งถือว่าเป็นของที่ระลึกในโอกาสที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามควรมีขอบเขตในการรับเสมอ การฝ่าฝืนขอบเขตด้วยการรับของขวัญหรือผลประโยชน์ที่ไม่เหมาะสมจะนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการทุจริตและทำลายชื่อเสียงของท่านรวมทั้งองค์กรของท่านเอง

บทที่ 3

แนวทางการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืน
บทบัญญัติ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตพ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๑๐๐

บทที่ ๓

แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืน
บทบัญญัติ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๐๐

องค์ประกอบของกฎหมาย

ห้ามดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม
ตามมาตรา ๑๐๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งได้บัญญัติห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินกิจการ ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับดูแล ควบคุม ตรวจสอบหรือดำเนินคดี
- (๒) เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทเข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจ กำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ
- (๓) การรับสัมปทาน หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมหรือเป็นหุ้นส่วน หรือเป็นผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว
- (๔) เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงาน หรือลูกจ้างในธุรกิจของเอกชนซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่ หรือได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นผู้ได้รับมอบหมาย ซึ่งโดยสภาพของผลประโยชน์ของธุรกิจของเอกชนนั้นอาจจะมีการขัดแย้งต่อประโยชน์ทางราชการหรือกระทบต่อความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้น

การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องห้ามตามกฎหมาย

- (๑) เป็นคู่สัญญา หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาทำสัญญากับหน่วยงานรัฐ มีฐานะเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ อันเป็นสัญญาที่จะต้องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง
- (๒) การมีส่วนได้เสียในสัญญา หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น จะต้องมีความประสงค์จะให้ตนได้รับประโยชน์หรือเลือกประโยชน์ให้กับบุคคลอื่น โดยการใช้อำนาจหน้าที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสัญญานั้นหรือการเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อเป็นการป้องกันในกรณี ที่ตนอาจจะต้องเสียประโยชน์หรือได้รับความเสียหาย
- (๓) การเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.กำหนดได้ร่วมกันลงทุนในห้างหุ้นส่วน ห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นต้น และได้เข้ามาเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ โดยปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าของที่ของรัฐเจตนาที่จะเอื้อประโยชน์ต่อตนเองหรือบุคคลอื่น
- (๔) การถือหุ้นในบริษัท หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ได้เข้าไปลงทุนโดยมีหุ้นในบริษัท ตามทะเบียนผู้ถือหุ้นและบริษัทที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหุ้นอยู่นั้นได้เข้ามาเป็นคู่สัญญา กับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งมีอำนาจ กำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ
- (๕) รับสัมปทาน หรือคงไว้ซึ่งสัมปทาน หรือเข้าไปเป็นคู่สัญญาอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น หรือในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ที่รับสัมปทาน

สัญญาสัมปทาน หมายถึง สัญญาที่เอกชนได้รับอนุญาตจากรัฐให้ดำเนินกิจการ ต่างๆ แทน ดังต่อไปนี้

- สัญญาที่รัฐอนุญาตให้เอกชนจัดทำบริการสาธารณะ
- สัญญาที่รัฐให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ
- สัญญาที่รัฐให้เอกชนแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

การรับสัมปทานจากรัฐ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ และทำสัญญาสัมปทานในสถานะเอกชน อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม

- (๖) เป็นกรรมการ ที่ปรึกษาในธุรกิจเอกชน หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งเข้าปามีส่วนได้เสีย ในฐานะเป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาในธุรกิจเอกชน
- (๗) ตัวแทนในธุรกิจของเอกชน หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ได้ทำการเป็นตัวแทน กับตัวการที่เป็นเอกชนในธุรกิจเอกชนอันเป็นหน้าที่ ของตัวแทนในธุรกิจเอกชน
- (๘) ในฐานะพนักงานหรือลูกจ้างในธุรกิจเอกชน หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้าไปเป็นพนักงานหรือลูกจ้างในธุรกิจเอกชน

 ข้อห้ามสำหรับคู่สมรส (ภริยาหรือสามี) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องห้ามดำเนินกิจการ ที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้บัญญัติ ห้ามมิ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินกิจการใดๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและ ผลประโยชน์ส่วนรวม บทบัญญัติดังกล่าวยังบังคับไปถึงคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ภริยาหรือ สามี) ด้วย โดยมีข้อห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามคู่สมรส (ภริยา หรือสามี) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นคู่สัญญา หมายถึง การห้ามคู่สมรสของ เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งเข้ามาเป็นคู่สัญญาโดยตรงกับหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น ปฏิบัติหน้าที่ ในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ กำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ
- (2) ห้ามคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนได้เสียในสัญญา หมายถึง การที่คู่สมรสของเจ้าหน้าที่ใน ตำแหน่งได้อาศัยอำนาจหน้าที่โดยมีเจตนาหรือความประสงค์ที่จะให้ตนได้รับประโยชน์ หรือ ื่อประโยชน์ต่อบุคคลอื่นๆโดยการใช้อำนาจหน้าที่ของคู่สมรสไปดำเนินกิจการใดๆในสัญญา
- (3) ห้ามคู่สมรส (ภริยาหรือสามี) ของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน หมายถึง การที่คู่ สมรสของเจ้าหน้าที่รัฐได้ลงทุนในห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้าง หุ้นส่วนจำกัดและได้เข้ามาเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานรัฐ
- (4) ห้ามคู่สมรส (ภริยาหรือสามี) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นถือหุ้นในบริษัท หมายถึง การที่คู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปลงทุน โดยการมีหุ้นในบริษัทตามทะเบียนผู้ถือหุ้นและบริษัทที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหุ้นอยู่นั้นได้เข้ามา เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ

- (5) ห้ามคู่สมรส (ภริยาหรือสามี) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐรับสัมปทาน หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทาน หรือเข้าเป็นคู่สัญญาอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วน หรือเป็นหุ้นส่วนที่ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทที่ได้รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว
- (6) ห้ามคู่สมรส (ภริยาหรือสามี) ของเจ้าหน้าที่รัฐในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะต่างๆ เป็นกรรมการ เป็นที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงาน หรือลูกจ้างในธุรกิจเอกชนซึ่งอยู่ภายใต้ การกำกับดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดอยู่ หรือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งโดยสภาพผลของธุรกิจเอกชนนั้นอาจขัดแย้งกับประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ของทางราชการ หรือกระทบต่อความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น

แนวทางการปฏิบัติเพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่าฝืนบทบัญญัติ มาตรา ๑๐๐

๑. การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่ตำแหน่งก่อนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลนั้นจะต้อง ตรวจสอบตนเอง คู่สมรส บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ว่าได้มีการดำเนินกิจการใดๆบ้างในขณะที่ตนเองได้อยู่ในสถานะของเอกชน ที่ได้ทำธุรกิจหรือทำการค้าไว้กับรัฐ โดยจะต้องตรวจสอบการเป็นคู่สัญญากับรัฐ การรับสัมปทานจากรัฐ หรือการเป็นกรรมการผู้จัดการ การถือหุ้น หรือการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนต่างๆ ว่ามีหรือไม่ และจะต้องสำรวจกิจการต่างๆของคู่สมรสรวมไปถึงศึกษากำหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบก่อนเข้าสู่ตำแหน่งว่าจะต้องดำเนินการต่างๆเกี่ยวกับกิจการธุรกิจนั้นอย่างไร มิให้ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย
๒. การปฏิบัติหน้าที่หรือการดำรงตำแหน่งในระหว่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ในขณะที่ดำรงตำแหน่งตามข้างต้นจะต้องไม่ดำเนินกิจการใดๆที่เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวมตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๐ แห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และการทำความเข้าใจกับคู่สมรสในหลักการของกฎหมายได้แล้ว หรือเกิดการเข้าใจที่ไม่ถูกต้องอาจจะเป็นการดำเนินการที่เป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย กล่าวคือแม้ตนเองจะมีได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดแต่ละเลย ไม่ใส่ใจกับการดำเนินการของคู่สมรส ทำให้คู่สมรสดำเนินการต่างๆตามที่กฎหมายห้ามไว้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นจะต้องได้รับโทษทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของคู่สมรส โดยจะต้องถูกระวางโทษจำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับแล้วแต่กรณี

๓. การดำเนินกิจการในภายหลังพ้นจากตำแหน่ง (พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่ถึงสองปี) มาตรา ๑๐๐ แห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้บัญญัติห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้ดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม โดยห้ามดำเนินการนั้นต่อไปอีกเป็นเวลาสองปีนับแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นได้พ้นจากตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งนั้นๆ แล้วการห้ามในส่วนนี้ได้ห้ามการดำเนินกิจการของคู่สมรสของเจ้าหน้าที่รัฐไว้ด้วย

บทที่ 4

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทับซ้อน และบทลงโทษ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทับซ้อนและบทลงโทษ

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
1.	<p>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2558 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3)</p> <p>มาตรา ๑๒๓/๒ ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต</p> <p>มาตรา ๑๒๓/๓ ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท</p>	<p>เจ้าหน้าที่ของรัฐ</p> <p>เจ้าหน้าที่ของรัฐ</p>	<p>ระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปี ถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาทหรือประหารชีวิต</p> <p>ระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท</p>

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
	<p>มาตรา ๑๒๓/๔ ผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นเป็นการตอบแทนในการที่จะจงใจหรือได้จงใจ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ โดยวิธีอันทุจริตหรือผิดกฎหมาย หรือโดยอิทธิพลของตน ให้กระทำการหรือไม่กระทำการในหน้าที่อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>มาตรา ๑๒๓/๕ ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลใดและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรานี้ และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ</p>	<p>บุคคลทั่วไป</p> <p>บุคคลทั่วไป</p>	<p>ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ</p>

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
2.	<p>บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึง ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลนั้น ไม่ว่าจะมียอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม</p> <p>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)</p> <p>มาตรา 100 ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินกิจการดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) เป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี</p> <p>(๒) เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี</p> <p>(๓) รับสัมปทานหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ไม่ว่าโดย</p>	เจ้าหน้าที่ของรัฐที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนดตำแหน่ง (ปัจจุบันกำหนดตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี) การกระทำของคู่สมรสให้ถือว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ	เป็นความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
	<p>ทางตรงหรือทางอ้อม หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว</p> <p>(๔) เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะเป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงานหรือลูกจ้างในธุรกิจของเอกชนซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดอยู่หรือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ ซึ่งโดยสภาพของ ผลประโยชน์ของธุรกิจของเอกชนนั้นอาจขัดหรือแย้งต่อประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ทางราชการ หรือกระทบต่อความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น</p> <p>เจ้าหน้าที่ของรัฐตำแหน่งใดที่ต้องห้ามมิให้ดำเนินกิจการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา</p> <p>ให้นำบทบัญญัติในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามวรรคสอง โดยให้ถือว่าการดำเนินกิจการของคู่สมรสดังกล่าว เป็นการดำเนินกิจการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ</p>		

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
3.	<p>มาตรา 103 ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลนอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับที่ออกโดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด</p> <p>บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วย โดยอนุโลม</p> <p>ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน</p> <p>ข้อ 3 ข้าราชการต้องยึดมั่นในจริยธรรมและยืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้</p> <p>(3) ต้องรายงานการดำรงตำแหน่งทั้งที่ได้รับค่าตอบแทนและไม่ได้รับค่าตอบแทนในนิติบุคคลซึ่งมิใช่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน ราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นของรัฐ และกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ ต่อหัวหน้าส่วนราชการและคณะกรรมการจริยธรรม ในกรณีที่มีการดำรงตำแหน่งนั้นๆอาจขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่หรืออาจทำให้การปฏิบัติหน้าที่เสียหาย</p>	<p>เจ้าหน้าที่ของรัฐ</p> <p>ข้าราชการพลเรือนสามัญ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดราชการพลเรือน</p>	<p>เป็นความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>ผิดวินัยและถอดถอนออกจากตำแหน่ง กรณีผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงและนักการเมืองระดับชาติกระทำผิดจริยธรรมอย่างร้ายแรง</p>

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
	<p>ข้อ 5 ข้าราชการต้องแยกเรื่องส่วนตัวออกจากตำแหน่งหน้าที่และยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ เหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้</p> <p>(1) ไม่นำความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ตนมีอยู่ต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะป็นญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง หรือผู้มีบุญคุณส่วนตัวมาประกอบการใช้ดุลพินิจให้เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลนั้น หรือปฏิบัติต่อบุคคลนั้นต่างจากบุคคลอื่นเพราะชอบหรือชัง</p> <p>(2) ไม่ใช้เวลาราชการ เงิน ทรัพย์สิน บุคลากร บริการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของทางราชการไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของตนเองหรือผู้อื่น เว้นแต่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมาย</p> <p>(3) ไม่กระทำการใด หรือดำรงตำแหน่ง หรือปฏิบัติการใดในฐานะส่วนตัว ซึ่งก่อให้เกิดความเคลือบแคลงหรือสงสัยว่าจะขัดกับประโยชน์ส่วนรวมที่อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่</p> <p>ในกรณีมีความเคลือบแคลงหรือสงสัย ให้ข้าราชการนั้นยุติการกระทำดังกล่าวไว้ก่อน แล้วแจ้งให้ผู้บังคับบัญชา หัวหน้าส่วนราชการ และคณะกรรมการจริยธรรมพิจารณา เมื่อคณะกรรมการจริยธรรมวินิจฉัยเป็นประการใดแล้วจึงปฏิบัติตามนั้น</p>	ข้าราชการพลเรือนสามัญ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดราชการพลเรือน	ผิดวินัยและถอดถอนออกจากตำแหน่ง กรณีผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงและนักการเมืองระดับชาติกระทำผิดจริยธรรมอย่างร้ายแรง

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
	<p>(4) ในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบในหน่วยงานโดยตรงหรือหน้าที่อื่นในราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการต้องยึดถือประโยชน์ของทางราชการเป็นหลัก ในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ของทางราชการ หรือประโยชน์ส่วนรวม กับประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนกลุ่ม อันจำเป็นต้องวินิจฉัยหรือชี้ขาดต้องยึดประโยชน์ของทางราชการและประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ</p> <p>ข้อ 6 ข้าราชการต้องละเว้นจากการแสวงประโยชน์ที่มีชอบโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ และไม่กระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้</p> <p>(1) ไม่เรียก รับ หรือยอมจะรับ หรือยอมให้ผู้อื่นเรียก รับ หรือยอมจะรับซึ่งของขวัญแทนตนหรือญาติของตน ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ก็ตาม เว้นแต่เป็นการให้โดยธรรมจรรยา หรือเป็นการให้ตามประเพณีหรือให้แก่บุคคลทั่วไป</p> <p>(2) ไม่ใช่ตำแหน่ง หรือกระทำการที่เป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่บุคคลใด เพราะมีอคติ</p>	<p>ข้าราชการพลเรือนสามัญ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดราชการพลเรือน</p>	<p>ผิดวินัยและถอดถอนออกจากตำแหน่ง กรณีผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงและนักการเมืองระดับชาติกระทำผิดจริยธรรมอย่างร้ายแรง</p>

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
	<p>(3) ไม่เสนอ หรืออนุมัติโครงการ การดำเนินการ หรือการทำนิติกรรมหรือสัญญา ซึ่งตนเองหรือบุคคลอื่นจะได้ประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือประมวลจริยธรรมนี้</p> <p>ข้อ 7 ข้าราชการต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้</p> <p>(4) ไม่เลียงกฎหมาย ใช้หรือแนะนำให้ใช้ช่องว่างของกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น และต้องเร่งแก้ไขช่องว่างดังกล่าวโดยเร็ว</p> <p>(5) ไม่ยอมให้บุคคลอื่นอาศัยชื่อตนเองถือครองทรัพย์สิน สิทธิ หรือประโยชน์อื่นใดแทนบุคคลอื่นอันเป็นการเลียงกฎหมาย หรือใช้ชื่อบุคคลอื่นถือครองสิ่งดังกล่าวแทนตนเพื่อปกปิดทรัพย์สินของตน</p> <p>ข้อ 8 ข้าราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม เป็นกลางทางการเมือง ให้บริการแก่ประชาชนโดยมีอัธยาศัยที่ดีและไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้</p> <p>(5) ไม่เอื้อประโยชน์เป็นพิเศษให้แก่ญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง หรือผู้มีบุญคุณและต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมไม่เห็นแก่หน้าผู้ใด</p>	<p>ข้าราชการพลเรือนสามัญ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดราชการพลเรือน</p> <p>ข้าราชการพลเรือนสามัญ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดราชการพลเรือน</p>	<p>ผิดวินัยและถอดถอนออกจากตำแหน่ง กรณีผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง และนักการเมืองระดับชาติกระทำผิดจริยธรรมอย่างร้ายแรง</p> <p>ผิดวินัยและถอดถอนออกจากตำแหน่ง กรณีผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง และนักการเมืองระดับชาติกระทำผิดจริยธรรมอย่างร้ายแรง</p>

ลำดับ	กฎหมาย	ผู้ถูกบังคับใช้	บทลงโทษ
	<p>ข้อ 9 ข้าราชการต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างเคร่งครัดและรวดเร็ว ไม่ถ่วงเวลาให้เนิ่นช้าและใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการดำเนินงานเพื่อการในหน้าที่ และให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง ทันการณ์ และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้</p> <p>(1) ไม่ใช่ข้อมูลที่ได้มาจากการดำเนินงานไปเพื่อการอื่น อันไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเองหรือบุคคลอื่น</p>	ข้าราชการพลเรือนสามัญ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดราชการพลเรือน	

บทที่ 5

หน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียนและขั้นตอนการดำเนินการ
กรณีเมื่อพบเห็นพฤติกรรมที่เป็นผลประโยชน์ทับซ้อน

1. หน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียนกรณีเมื่อพบเห็นพฤติกรรมที่เป็นผลประโยชน์ทับซ้อน

หากพบเห็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่หรือมีพฤติกรรมที่เป็นการขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม สามารถดำเนินการแจ้งหน่วยงานต่างๆได้ ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานต้นสังกัดของผู้กระทำความผิด

ร้องเรียนผ่านคณะกรรมการจริยธรรมประจำส่วนราชการหรือหัวหน้าส่วนราชการที่ตนสังกัด

2. สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

ที่อยู่ : ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 5 เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ : 0-2141-9100 หรือ 1676 โทรสาร : 0-2143-8341

เว็บไซต์ : <http://www.ombudsman.go.th>

3. ศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย

ที่อยู่ : กระทรวงมหาดไทย ถนนอัษฎางค์ กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์ : 0-2222-1141 ถึง 55

โทรศัพท์สายด่วน : 1567

เว็บไซต์ : <http://www.damrongdhama.moi.go.th>

4. ศาลปกครอง

ที่อยู่ : เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ : 0 2141 1111

โทรศัพท์สายด่วน : 1355

เว็บไซต์ : <http://www.admincourt.go.th>

5. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)

ที่อยู่ : เลขที่ 361 ถนนพหลโยธิน ต.ท่าทราย อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 11000 หรือ ตู้ ปณ. 100 เขตดุสิต กทม.

โทรศัพท์ : 0 2528 4800-4849

เว็บไซต์ : <https://www.nacc.go.th>

6. สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

ที่อยู่ : ถนนพระรามที่ 6 เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 0-2271-8000

เว็บไซต์ : <http://www.oag.go.th>

7. มูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด

ที่อยู่ : 47/101 ถ.ติวานนท์ ต.ตลาดขวัญ อ. เมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ : 02-547-1711

เว็บไซต์ : <http://www.fact.or.th>

8. ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตกระทรวงการคลัง

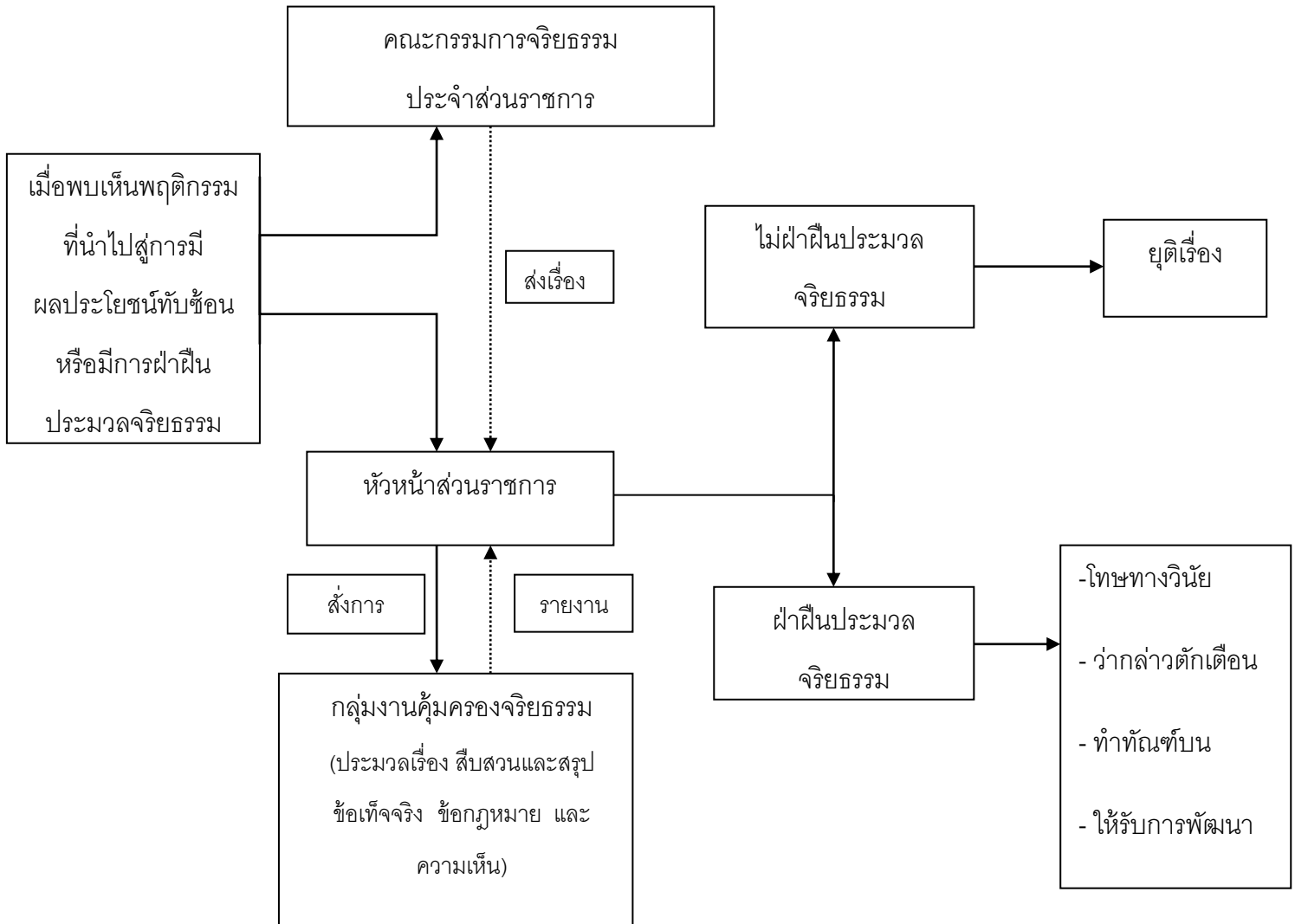
ที่อยู่ : สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ถนนพระราม 6 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 02-126-5800 ต่อ 2634

เว็บไซต์ : acoc.mof.go.th

2. ขั้นตอนการดำเนินการกรณีเมื่อพบเห็นพฤติกรรมที่เป็นผลประโยชน์ทับซ้อนหรือการฝ่าฝืนประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

ข้อสังเกต : หากมีการร้องเรียนไปที่คณะกรรมการจริยธรรม คณะกรรมการจริยธรรมต้องส่งเรื่องให้หัวหน้าส่วนราชการ คณะกรรมการฯ ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับบัญชาสั่งการกลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรม

เนื่องจาก

▪ ขั้นตอนการดำเนินการ

1. เมื่อพบเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐคนใดมีพฤติกรรมที่นำไปสู่การมีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีการฝ่าฝืนประมวลจริยธรรม สามารถร้องเรียนหรือแจ้งให้หัวหน้าส่วนราชการหรือคณะกรรมการจริยธรรมพิจารณาได้
2. คณะกรรมการจริยธรรมและหัวหน้าส่วนราชการได้รับเรื่องร้องเรียนแล้วจะส่งการไปยังกลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรมให้ดำเนินการสืบสวน รวบรวมและสรุปข้อเท็จจริง รวมทั้งข้อกฎหมายและความเห็นต่างๆ แล้วรายงานต่อหัวหน้าส่วนราชการพิจารณาตัดสิน
3. หัวหน้าส่วนราชการพิจารณาและวินิจฉัยแล้วหากเป็นการฝ่าฝืนประมวลจริยธรรมจริง หัวหน้าส่วนราชการจะสั่งการให้มีการลงโทษทางวินัย ว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน ให้รับการพัฒนา แล้วแต่กรณีหรือหากวินิจฉัยแล้วการกระทำนั้นไม่ฝ่าฝืนประมวลจริยธรรม ก็ให้ส่งยุติเรื่อง

บรรณานุกรม

การจัดทำคู่มือผลประโยชน์ทับซ้อนของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ได้จัดทำตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยมีกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางในการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน ดังนี้

- ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 3)
- ประมวลกฎหมายอาญา
- ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้หรือรับของขวัญของเจ้าหน้าที่รัฐ พ.ศ. 2544

ความหมายและแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน อ้างอิงจาก

- วิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก
- บทความทางวิชาการ ในวารสารจลนิตี ก.ย. - ต.ค. 2552
- บรรดานักวิชาการต่างๆ เช่น ดร. วิทยากร เชียงกุล , ผาสุก พงศ์ไพจิตร

หนังสือนักการเมืองไทย : จริยธรรมผลประโยชน์ทับซ้อนการคอร์รัปชัน โดย ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

คู่มือ : การพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือนสำหรับคณะกรรมการจริยธรรม บทที่ 4 การบริหารจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

เพลินตา ตันรังสรรค์. (2552). กฎหมายภายใต้หลัก Conflict of Interest. จลนิตี ปีที่ 6 ฉบับที่ 5, 53-78

สำนักงาน ก.พ. (2552). ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest). กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.